

Digital förvaltning.nu – när lämnar vi pappersvärlden ??

Dagar om lagar 2017-11-02—03 Landstingsjurist Lena Jönsson,
tfn 023 – 490 640, 070- 622 43 17

Regeringens övergripande it-strategi 2011

- Målet för it-politiken var att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter
- Enklare vardag för medborgarna
- Öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet
- Lättare att hitta och använda öppna data
- Högre kvalitet och effektivitet i verksamheten
- Verva och e-delegationen ”En förvaltning som håller ihop”

Reflexioner

- Emma Henriksson: Systemen behöver byggas utifrån patientens behov – och inte bara för vårdens skull
- Magnus Fogelberg: Hur skapar vi en informationsstruktur som gör patienten delaktig och informerad?
- Jesper Poucette Lagstiftningen löser inte informationsbehovet vid samverkan runt multisjuka patienter
- Magnus Nohlbeck; 90% av alla IT-attacker beror på att folk klickar på länkar.....
- Magnus Bergström: Lagen gäller.....
- Helen Seeman Lodding: Vårdens tre ben forskning utbildning vård

År 2017

- Skickades cirka 55 000 pappersjournaler bara i Västra Götaland
- Sverige; Sex huvudjournalssystem och ett stort antal stödsystem som inte kan kommunicera
- Idag; Vid remittering till specialistvård krävs pappersjournaler
- Utlämnande till andra vårdgivare, enskilda patienter, forskare, polis, socialtjänst, försäkringsbolag, försäkringskassan m.fl. sker i pappersform
- Samtidigt minskar förtroendet för posthanteringen – kallelser försenas
- När kommer vi att kunna kommunicera elektroniskt mellan myndigheter och mellan myndigheter och enskilda och göra elektroniska utlämnanden?

Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster

- Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster, maj 2016
- Uppdrag; Analysera och ge förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster (dir. 2016:39).
- Tilläggsdirektiv; uppdrag (dir. 2016:97) ; uppdrag att lämna förslag till en reglering som innebär en skyldighet för lämpliga statliga och kommunala myndigheter att ansluta sig till tjänsten Mina meddelanden.
- *Delbetänkande SOU 2017:23*

Utredningens slutsatser

- Sverige har halkat efter i den digitala utvecklingen
- Övergripande plan och statlig styrning saknas
- Det offentliga åtagandet måste preciseras
- Avtal om samarbete mellan stat, landsting och kommuner
- Ekonomistyrningsverket får ett samlat myndighetsansvar för digital utveckling
- Stöd till myndigheter, föreskrifter om verkställighet av digital utveckling
- uppmuntra utarbetandet av uppförandekoder enligt dataskyddsförordningen inom e-förvaltningen

Elektronisk myndighetspost

- Rätt för enskilda och företag att få myndighetspost elektroniskt
- Alla statliga myndigheter ska skicka myndighetspost elektroniskt
- Mina meddelanden bör utvecklas till att bli en nationell digital tjänst för säker och spamfri e-post till företag och enskilda
- Inom ett par år måste i princip all myndighetspost vara digital.
- Statliga myndigheter måste informera om
 - hur det digitala leveranssättet fungerar, till exempel med avseende på säkerhet, integritet och tillgänglighet
 - att enskilda och företag, genom att skaffa en digital brevlåda, bidrar till att de offentliga resurserna kan användas till mer värdeskapande verksamhet.

Tidigare lagstiftning

- Förvaltningslagen (2003) – rätt att kommunicera elektroniskt vid rådgivning och allmän information
- Rättsinformationsförordningen (1999)
- Lag om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (PSI-direktivet) (2010). Statliga och kommunala myndigheter ska publicera en förteckning över vilka typer av handlingar som vanligen kan tillhandahållas elektroniskt för vidareutnyttjande samt tillhörande information.
- Förordning om statliga myndigheters informationsutbyte

Alternativ

- PDF – ostrukturerat material
- Elektroniskt automatiserat utlämnande – förutsätter ackreditering och behörighetsstyrda system
- Elektronisk direktåtkomst – kräver reglering i lag – t ex sammanhållen journalföring enligt patientdatalagen

Elektronisk direktåtkomst eller utlämnande

- Både direktåtkomst och utlämnande kan ske elektroniskt
- Vid direktåtkomst söker någon på egen hand information i databas eller uppgiftssamlingar hos någon annan
- Direktåtkomst betyder ”hitta och titta” – men innehållet påverkas inte
- Ett utlämnande förutsätter en rättslig prövning
- Prövningen kan ske genom automatiska tekniska kontroller av att alla i tjänsten införda regler är uppfyllda
- Kontroller innebär att den utlämnande myndigheten har kontroll över om utlämnande ska ske
- Kontroller innebär också att den mottagande myndigheten inte kan styra eller påverka utlämnandet

Elektronisk direktåtkomst

- Vårdgivares direktåtkomst endast tillåten vid individuell vård och behandling samt administration i anledning därav
- Endast vårdgivare kan ingå i system innebärande sammanhållen journalföring
- Patienters direktåtkomst till utvalda, begränsade uppgifter har inte fyllt behoven.
- Omfattande manuell hantering vid begäran från andra vårdgivare, forskare, försäkringsbolag, socialnämnd, polis, försäkringskassa, arbetsförmedling – eller vid utlämnande från slutarkiv (arkivmyndighet)

Automatiserat utlämnande

- Den utlämnande myndigheten prövar i varje enskilt fall om de begärda uppgifterna får och ska lämnas ut.
 - Denna prövning sker genom automatiserade tekniska kontroller av att alla i tjänsten införda regler är uppfyllda i det enskilda fallet för att tjänsten ska lämna ett svar som innehåller begärda uppgifter.
 - Kontrollerna ska vara så utformade att den utlämnande myndigheten i varje enskilt fall har faktisk kontroll över om ett utlämnande ska ske och svarar för åtgärden. Kontrollerna ska dessutom ha utformats så att den mottagande myndigheten inte kan styra eller påverka dem.

Direktåtkomst eller automatiserade system för utlämnande ?

- Automatiserat on-lineförfarande är inte möjligt i de fall en sekretessbedömning innefattar en ”men”-prövning som inte kan automatiseras.
- Man har i rättspraxis godkänt ”men”-prövning i massärenden
RÅ 1988 ref. 103, RÅ 1994 not. 732 och RÅ 1996 not. 124. – se Elisabeth Rynning Fakta eller fiktion 2009
- Utlämnande till forskning med stöd av 25 kap 11§p.5 OSL

Offentlighetsprincipen

- Enligt 2 kap 1§ Tryckfrihetsförordningen (TF) ska varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar . Samma rätt har enligt 14 kap 5§ TF utländska medborgare förutsatt att rätten inte har begränsats i lag.
- Reglerna om allmänna handlingars offentlig gäller endast myndigheter
- En handling kan begäras utlämnad från en myndighet även om den inte är tillgänglig hos myndigheten, utan finns hos ett personuppgiftsbiträde som utför teknisk lagring och bearbetning
- Handlingar som utlämnas med stöd av 2 kap TF får återanvändas fritt

Öppna data

- Det är all information som uppfyller kraven för s.k. öppen kunskap, dvs information som tillhandahålls fritt utan krav på avgifter och med få eller inga rättsliga begränsningar för hur den får användas.

Lagen om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen - lagens syfte

- Lagen handlar om att förbättra möjligheterna för företag att använda myndigheternas informationsresurser på en privat marknad.
- Genom att öppna myndigheternas datakällor kan det bli möjligt att bygga nya smarta tjänster.
- Lagen handlar snarare om fri rörlighet och konkurrens på informationsmarknaden, snarare än insyn och öppenhet i demokratins tjänst.

PSI – Public Sector Information

Lagen om vidareutnyttjande av offentliga handlingar från den offentliga förvaltningen

- Krav på myndigheter att redovisa villkoren för de informationstjänster man tillhandahåller
- Myndigheten får inte bevilja någon exklusiv rätt att vidareutnyttja handlingar – utom när det är nödvändigt för att upprätthålla tjänst av allmänt intresse
- Avgifterna som får tas ut får inte överstiga kostnaderna för insamling, framställning, reproduktion och spridning av handlingarna, inklusive rimlig avkastning på investering
- Myndigheten ska informera om avgifter och andra villkor för vidareutnyttjande
- Myndigheten ska ange beräkningsgrund för avgiften
- Förvaltningslagen – skyndsamhet, formella, överklagbara beslut

PSI- lagen omfattar inte

- Handlingar hos
- Skolor
- Universitet
- Forskningsinrättningar
- Arkiv
- Bibliotek
- Muséer
- Operahus
- teatrar
- Handlingar som tillhandahålls i myndigheters affärsverksamhet
- Handlingar som omfattas av upphovsrätt
- Information som tillhandahålls genom direktåtkomst och regleras genom särskild föreskrift (t ex vägtrafikregistret).

Öppenhetens hot och möjligheter

- ” Informationsfriheten kan ses som en förlängning av våra grundläggande demokratiska yttrande och tankefriheter. Information, idéer och kunskaper ska kunna delas fritt mellan människor till nytta för den enskilda individen och för samhället i stort. Denna enkla tanke ligger till grund för såväl offentlighetsprincipen som senare dagars debatt om öppna data och informationsfrihet. ”
- Johan Eriksson ”Öppna myndigheten” SKL
Kommentus

Kolliderande rättigheter

Visionen om det öppna demokratiska samhället

- Yttrandefrihet
- Fri information öppna data
- Fri konkurrens

- PSI- lagen
- offentlighetslagstiftning
- Medborgerliga fri- och rättigheter

Försvaret för

- Rätten till privatliv - integritet
- Äganderätten - upphovsrätten – ideell och ekonomisk
- Rätten till ett säkert samhälle

- Sekretesslagstiftning
- Pul – och registerlagar,
- Patent

Vad menas med upphovsrätt

- Upphovsrätt är rättsreglerna om författares, kompositörers, konstnärers och andra skapande upphovsmäns rättigheter att bestämma över hur deras litterära och konstnärliga verk får användas.
- Omfattar bl.a. datorprogram och datorbaser och alla alster av andligt skapande
- Upphovsrätten skyddar *verk* som måste vara resultatet av en upphovsmans eget personliga intellektuella skapande . Verket måste vara unikt, t.ex. så att inte två personer, oberoende av varandra skulle ha uttryckt de omständigheter som verket handlar om på samma sätt . (Uppnått verkshöjd).
- Arbetsgivaren har rätt till den ekonomiska upphovsrätten i de fall verket tillkom som en naturlig del i arbetet.

Personuppgiftsansvaret

- Vårdgivarnas personuppgiftsansvar är ett hinder för utveckling av nationella system
- Utredningen "Rätt information. (SOU 2014:23) lämnar inget förslag som löser personuppgiftsansvariga vårdgivares styrning och kontroll av nationella tjänster.
- Staten bör ansvara för nationell lagring av vitala informationsmängder
- Detta lyftes av flera utredningsinstanser i utredningen "Nästa fas i eHälsöarbetet" SOU 2015:32

Finansierings- och förvaltningsansvar för nationell it-infrastruktur

- Staten bör ha finansiellt och personuppgifts- och förvaltningsansvar avseende både nationella och infrastrukturella IT-tjänster inom vård och omsorg
- Personuppgiftsansvarigas instruktioner till personuppgiftsbiträde blir papperstigrar i nationella tjänster – utveckling försvåras
- Det behövs samordning och stöd till sjukvårdshuvudmännen vad gäller dialog och kravställning mot leverantörer av befintliga system
- En framtvungad utveckling av standardiserade lagringsformat skulle vara en stor hjälp
- Skatteverket bör snarast ta fram en nationell standard för reservnummer – så att vi bl. a kan avveckla pappersrecepten

Andra legala problem

- Endast vårdgivare – svenska vårdgivare - kan ingå i sammanhållen journalföring
- Samverkan över vårdgivargränserna – digital vårdcentral, jourläkarsamverkan
- Möjligheten att sekretessbelägga uppgifter för patienten själv komplicerar utveckling av nationella tjänster
- Rätt till direktåtkomst till andra vårdgivares uppgifter i kvalitetssäkringssyfte saknas
- Rätten att fatta myndighetsbeslut kan inte överlåtas genom fullmakt för annan – utlämnande av information som samlats i nationella system blir väldigt komplicerat,

Tidsbegränsade lösningar – utredningar, kommittéer

- E-delegationen – juridiska vägledningar, arbetet är avslutat
- Digitaliseringskommittén tillsattes 2012:
Digitaliseringens transformerande kraft - vägval för framtiden (SOU 2015:91)
- SKL´s remissvar: man efterlyser en nationell styrning, en systematisk kunskapsuppbyggnad, koordinering, analys och uppföljning, juridisk vägledning, säkerställande av stabil tillgång till öppna data
- SKL lyfter fram den danska modellen:
Digitaliseringsstyrelsen.